លោកបាលធម៌

របស់ព្រះមហា មាស-ស៊ីមន៍

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

សូមនមស្ការ ចំពោះព្រះភគវន្តមុនីអរហំសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គនោះ (ព្រមទាំងព្រះធម៌ និងព្រះអរិយសង្ឃ ដោយសេចក្តីគោរព)

វេលានេះ អាត្មាភាពសូមសំដែងអំពី លោកបាលធម៌ ដើម្បីសវនាការដូចតទៅនេះ

ពាក្យថា “លោកបាលធម៌” ប្រែថា “ធម៌រក្សាលោក” ឬហៅថា “ទេវធម៌” ដូចមានក្នុងខុទ្ទកនិកាយធម្មបទថា

ហិរិឱត្តប្បសម្បន្នា សុក្កធម្មសមាហិតា

សន្តោ សប្បុរិសា លោកេ ទេវធម្មាតិ វុច្ចរេ ។

សប្បុរសទាំងឡាយ អ្នកមានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ បរិបូណ៌ដោយហិរិ និងឱត្តប្បៈ ជាអ្នកមានចិត្តតម្កល់នៅក្នុងធម៌ស អ្នកប្រាជ្ញពោលថា ជាបុគ្គលមានទេវធម៌ក្នុងលោក ។

ក្នុងទីឃនិកាយ ត្រង់សង្គីតិសូត្រនៃពួកធម៌ពីរ មានបាលីថា

អហិរិកញ្ច អនោត្តប្បញ្ច ។ ហិរិ ច ឱត្តប្បញ្ច ។

សេចក្តីមិនខ្មាសបាប ១ សេចក្តីមិនក្តៅនឹងបាប ឬមិនខ្លាចបាប ១ ។ សេចក្តីខ្មាសបាប ១ សេចក្តីក្តៅនឹងបាប ១ ។

ហិរិ និង ឱត្តប្បៈ ក្នុងអាគតដ្ឋានផ្សេងៗ ហៅថា “ទេវធម៌” ខ្លះ, ហៅថា “អរិយទ្រព្យ” ខ្លះ ហៅថា “លោកបាលធម៌” ខ្លះ ។

សូមអធិប្បាយអំពីពាក្យថា “លោក” ជាខាងដើម

“លោក” នេះ បានដល់ សភាវៈដែលកើតមានឡើងហើយ មិនតាំងនៅដោយទៀងទាត់ តែងតែបែរឈមមុខទៅរកសេចក្ដីវិនាសបាត់បង់សូន្យទៅវិញ ក្នុងពេលណាមួយ ហៅថា “លោក” ។ លោកមានច្រើន តែបើបំព្រួញឲ្យខ្លីចុះមក មានត្រឹមតែ ៣ យ៉ាងគឺ សង្ខារ-លោក ១, សត្តលោក ១, ឱកាសលោក ១ ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

រូបធម៌ និងអរូបធម៌ទាំងឡាយដែលកើតមានឡើង ដូចជាពួកសត្វទាំងអស់ដែលមានអត្តភាពតាំងនៅបានដោយសារអាហារក្ដី នាម និងរូបក្ដី វេទនា ៣ យ៉ាង មានសុខវេទនាជាដើមក្ដី អាហារ ៤ យ៉ាង មានកវឡិង្ការាហារជាដើមក្ដី អាយតនៈខាងក្នុង ៦ យ៉ាង មានចក្ខាយតនៈជាដើមក្ដី វិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ យ៉ាងមាននានត្តកាយ នានត្តសញ្ញី គឺ (ពួកសត្វមានកាយផ្សេងគ្នា មានសញ្ញាក៏ផ្សេងគ្នា) ជាដើមក្ដី លោកធម៌ ៨ យ៉ាងមានលាភៈ និងអលាភៈជាដើមក្ដី សត្តាវាសៈ ៩ យ៉ាង មានវិញ្ញាណដ្ឋិតិជាដើមក្ដី អាយតនៈ ១២ មានចក្ខាយតនៈ និងរូបាយតនៈជាដើមក្ដី ធាតុ ១៨ យ៉ាង មានចក្ខុធាតុជាដើមក្ដី ប៉ុណ្ណេះជាដើម ហៅថា “សង្ខារលោក” ប្រែថាលោកគឺសង្ខារដែលជាភ្នាក់ងារខាងការតាក់តែងឲ្យចម្រើនឲ្យវិនាស។

ពួកមនុស្ស ទាំងប្រុស ទាំងស្រី ទោះមានបុណ្យ ឬឥតបុណ្យមានកិលេស ឬឥតកិលេស មានប្រាជ្ញា ឬឥតប្រាជ្ញា ល្អ ឬអាក្រក់ក្ដី ពួកអមនុស្ស គឺទេវតា មារ ព្រហ្ម យក្ស និងគន្ធព្វជាដើមក្ដី តែងអាស្រ័យនៅក្នុងលោកទាំងបី ។ ប្រភេទសត្វទាំងអស់នេះ រួមមកតែពាក្យមួយហៅថា “សត្តលោក” ប្រែថា លោកគឺពួកសត្ត ។

លោកទាំងមូលដូចភាជន៍សម្រាប់រងទ្រត្រួតតៗ គ្នា គឺខ្យល់ទ្រទឹក ៗ ទ្រដី ៗ ទ្រឧបាទិន្នកសង្ខារ គឺសង្ខារដែលមានវិញ្ញាណមានមនុស្សជាដើម និងអនុបាទិន្នកសង្ខារ គឺសង្ខារដែលឥតវិញ្ញាណ មានរុក្ខជាតិ តិណជាតិ នឹងភ្នំ ថ្ម ជាដើម ឬសំដៅយកផ្ទៃចក្រវាលទាំងមូល ឬសំដៅយកឱកាស ដែលព្រះអាទិត្យ និងព្រះចន្ទដើរបំភ្លឺលោកអស់ទីត្រឹមណា ទីត្រឹមនោះហៅថា “ឱកាសលោក” ប្រែថាលោក គឺឱកាស (ដែលមិនមែនជាមនុស្សសត្វ) ។

ឯពាក្យថា លោកនេះ ខេមរជនយើងច្រើននិយមរាប់អានថាជាពាក្យថ្លៃថ្នូរ ពាក្យគួរសម សម្រាប់ប្រើហៅមនុស្សអ្នកមានបុណ្យយសស័ក្តិអំណាច ឬហៅព្រះសង្ឃទូទៅ តែបើតាមពិតវិញ ពាក្យថាលោកនេះ ជាពាក្យសាធារណៈ អាចហៅបានគ្រប់សព្វសត្វ និងសង្ខារទាំងអស់ ។ អ្នកប្រាជ្ញខាងធម្មសាស្ត្រទាំងឡាយ មានព្រះពុទ្ធជាដើម តែងប្រមូលយកសង្ខារទាំងមានវិញ្ញាណទាំងឥតវិញ្ញាណហៅថា "លោក" ព្រោះយល់ថា លោកនេះ ដែលកើតឡើងបានជារូបរាងហើយ មិនដែលតាំងនៅទៀងទាត់ទេ រមែងចម្រើនក្នុងខាងដើម ប្រែប្រួលក្នុងរវាងកណ្តាលហើយត្រូវបាត់បង់ទៅវិញនៅទីបំផុត ។

ន័យមួយទៀត ពាក្យដែលយើងនិយមប្រើហៅឈ្មោះ សត្វ និង សង្ខារ សព្វថ្ងៃនេះ ដូចពាក្យថា មនុស្ស សត្វ ប្រុស ស្រី ឈើ ភ្នំ ថ្ម ជាដើម សុទ្ធតែជាពាក្យលោកវោហារទាំងអស់ គឺជាសំដីនិយាយហៅដោយការសន្មតិទៅតាមភេទ លក្ខណៈ មិនមែនជាសំដីពិតទៅតាមផ្លូវបរមត្ថសាស្ត្រទេ បើហៅតាមផ្លូវបរមត្ថសាស្ត្រវិញ ទើបជាពាក្យពិត ។

ឧទាហរណ៍ដូចជា មនុស្សម្នាក់ ដែលយើងយកមកឲ្យឈរនៅក្នុងទីចំពោះមុខ ហើយពិចារណាវែករកពាក្យដែលគេហៅថា "មនុស្ស" នោះ ក៏មុខជានឹងរកពុំឃើញឡើយ គឺឃើញតែធាតុដី ធាតុទឹក ធាតុភ្លើង ធាតុខ្យល់ទាំងអស់ ។ បើដូច្នេះ តើពាក្យថា មនុស្សប្រុសស្រីនេះនៅត្រង់ណា? ឯសង្ខារទាំងពួងក៏ដូច្នោះដែរ, ម្យ៉ាងវិញទៀត ដូចពាក្យដែលយើងធ្លាប់ហៅថា ផ្ទះថាសាលា បើពិចារណាវែករកទៅក៏ឃើញតែសសរ ផ្ទោង ផ្តាន បង្កង់ ដែរណែង ។ល។ មានឈ្មោះដោយឡែកៗ ពីគ្នាទាំងអស់ បើដូច្នេះ ពាក្យថា ផ្ទះថាសាលានោះ លុះតែគ្រប់សម្ភារៈ ហេតុនោះ ពាក្យថា មនុស្សប្រុសស្រីថាផ្ទះសាលាប៉ុណ្ណោះជាដើម សុទ្ធតែហៅដោយសន្មតិតាមលោកវោហារ មិនមែនជាពាក្យពិតតាមផ្លូវបរមត្ថសាស្ត្រឡើយ ។

វត្ថុធាតុ ដែលមានឈ្មោះហៅដោយពាក្យ ជាលោកវោហារក្តី ដោយពាក្យជាបរមត្ថក្តី រួមមកហៅថា លោកៗ ដូចគ្នាទាំងអស់ ។

បណ្តាលោកទាំងនោះ ក្នុងទីនេះ សំដៅយកសត្វលោក គឺមនុស្ស ។ មនុស្សនេះឯងតែងមានសេចក្តីវិនាសអន្តរាយទៅដោយប្រការផ្សេងៗ ឯធម៌ដែលគ្រប់គ្រងរក្សាមនុស្សឲ្យ

បានសេចក្ដីសុខ ចម្រើន និងសន្តិភាពហៅថា “លោកបាលធម៌” ។ លោកបាលធម៌នេះ មាន ២ យ៉ាងគឺ ហិរិ ១ ឱត្តប្ប ១ ។

ហិរិ ប្រែថា “សេចក្ដីខ្មាសបាប” គឺ (ធម្មជាតិ) ខ្មាសឬខ្ពើម អំពើទុច្ចរិត មានកាយ-ទុច្ចរិតជាដើម

ឱត្តប្បៈ ប្រែថា “សេចក្ដីខ្លាចបាប” គឺ (ធម្មជាត) តក់ស្លុត ឬខ្លាចអំពើទុច្ចរិតមានកាយទុច្ចរិតជាដើម ។

សេចក្ដីអធិប្បាយ

ហិរិ សេចក្ដីខ្មាសបាប ជាអជ្ឈត្តកសមុដ្ឋាន (មានហេតុខាងក្នុងជាសមុដ្ឋាន) បានសេចក្ដីថា ហិរិ កើតឡើង ព្រោះពិចារណាហេតុ ៤ យ៉ាងគឺៈ

១- **ជាតឹ បច្ចវេក្ខិត្វា** ព្រោះពិចារណាជាតិ,

២- **វយំ បច្ចវេក្ខិត្វា** ព្រោះពិចារណាវ័យ

៣- **សូរភាវំ បច្ចវេក្ខិត្វា** ព្រោះពិចារណាសូរភាព,

៤- **ពាហុសច្ចំ បច្ចវេក្ខិត្វា** ព្រោះពិចារណាពាហុសច្ចៈ ។

ពាក្យថា “ព្រោះពិចារណាជាតិ” បានសេចក្ដីថា ជាតិមានពីរយ៉ាងគឺ ជាតិខ្ពង់ខ្ពស់ ១ ជាតិថោកទាប ១ ។

បុគ្គលអ្នកមានជាតិខ្ពង់ខ្ពស់ កាលបើជួបប្រទះនឹងអំពើបាប មានបាណាតិបាតជាដើម ដែលខ្លួនល្មមធ្វើបាន ក៏ពិចារណាថា អាត្មាអញមានជាតិខ្ពង់ខ្ពស់ ដោយមហាកុសល ដែលខ្លួនបានធ្វើអំពីអតីតមកពិតៗ បើប្រសិនជាខ្លួនប្រព្រឹត្តធ្វើនូវអំពើបាបនេះ មុខជានឹងបាននូវជាតិដ៏ថោកទាប ក្នុងកាលអនាគតជាពុំខាន លុះពិចារណាដូច្នេះហើយ ក៏ញុំាងហិរិសេចក្ដីខ្មាសបាបឲ្យកើតឡើង លែងធ្វើអំពើបាបមានបាណាតិបាតជាដើម ។

ចំណែកបុគ្គលមានជាតិដ៏ថោកទាបវិញ កាលបើជួបប្រទះនឹងបាបកម្ម មានបាណាតិបាតជាដើម ដែលខ្លួនល្មមធ្វើបានហើយពិចារណាថា អាត្មាអញដែលមានជាតិដ៏ថោកទាបយ៉ាងនេះ ក៏ព្រោះតែបានធ្វើនូវអំពើអាក្រក់មានបាណាតិបាតជាដើម អំពីអតីតជាតិដោយពិត ប្រសិនបើអាត្មាអញធ្វើនូវអំពើដ៏លាមកនេះ ទៅអនាគតជាតិ អាត្មាអញមុខជានឹងមានជាតិថោកទាបជាងនេះទៀតមិនខាន លុះពិចារណាដូច្នេះហើយ ក៏ញុំាងហិរិ សេចក្ដីខ្មាសបាបឲ្យកើតឡើង មិនធ្វើនូវបាបកម្មមានបាណាតិបាតជាដើម ។

ហិរិ កើតឡើង ព្រោះពិចារណាជាតិដូច្នេះ ឈ្មោះថា "ព្រោះពិចារណាជាតិ" ។

ពាក្យថា "ព្រោះពិចារណាវ័យ" សេចក្ដីថា វ័យមាន ៣ យ៉ាងគឺ បឋមវ័យ ១ មជ្ឈិមវ័យ ១ បច្ឆិមវ័យ ១ ។

វ័យគឺជំនាន់ ឬ រយៈកាលនៃអាយុ ដែលនៅក្មេងហៅថា បឋមវ័យ, ជំនាន់កណ្ដាលហៅថា មជ្ឈិមវ័យ ជំនាន់ដែលចាស់ ហៅថា បច្ឆិមវ័យ ។

បុគ្គលដែលស្ថិតនៅក្នុងបឋមវ័យ កាលជួបប្រទះនឹងបាបកម្ម មានបាណាតិបាតជាដើម ដែលខ្លួនល្មមធ្វើបានហើយពិចារណាថា អំពើដ៏លាមកនេះ អាត្មាអញនឹងមិនគួរធ្វើទេ លុះពិចារណាដូច្នេះហើយ ក៏ញុំាងហិរិ សេចក្ដីខ្មាសបាបឲ្យកើតឡើង មិនធ្វើបាបកម្ម មានបាណាតិបាតជាដើម ។

បុគ្គលតាំងនៅក្នុងមជ្ឈិមវ័យ កាលជួបប្រទះនូវបាបកម្ម មានបាណាតិបាតជាដើម ដែលខ្លួនល្មមធ្វើបាន ហើយពិចារណាថា អំពីអាក្រក់នេះ អាត្មាអញជាមនុស្សធំ នឹងគុណ-ទោស-ខុស-ត្រូវ-ល្អ-អាក្រក់-បុណ្យបាបសព្វគ្រប់ហើយ មិនគួរបើធ្វើទេ លុះពិចារណាដូច្នេះហើយ ក៏ញុំាងហិរិ សេចក្ដីខ្មាសបាបឲ្យកើតឡើង មិនធ្វើនូវបាបកម្មមានបាណាតិបាតជាដើម ។

បុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងបច្ឆិមវ័យ កាលជួបប្រទះនូវអំពើអាក្រក់ ដែលខ្លួនល្មមធ្វើបាន ក៏ពិចារណាថា អាត្មាអញនេះ ជាមនុស្សចាស់ទទ្រែមទទ្រមយ៉ាងនេះ មិនគួរធ្វើនូវអំពើដ៏

លាមកទេ លុះពិចារណាដូច្នេះហើយ ក៏ញុាំងហិរិ សេចក្តីខ្មាសបាបឲ្យកើតឡើង មិនធ្វើនូវបាបកម្មមានបាណាតិបាតជាដើម ។

ហិរិ កើតឡើងព្រោះបុគ្គលពិចារណាវ័យ ៣ យ៉ាងដូច្នេះ ឈ្មោះថា "ព្រោះពិចារណាវ័យ" ។

ពាក្យថា "ព្រោះពិចារណាសូរភាព" សេចក្តីថា ភាពនៃបុគ្គលអ្នកមានកម្លាំងក្លៀវក្លាអង់អាច ហៅថា សូរភាព ។ បុគ្គលអ្នកមានសូរភាពទោះគ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី កាលជួបប្រទះនឹងបាបកម្ម មានបាណាតិបាតជាដើម ដែលខ្លួនល្មមធ្វើបាន ហើយពិចារណាថា អំពើអាក្រក់នេះអាត្មាអញជាមនុស្សក្លៀវក្លាក្នុងទីប្រជុំ មិនគួរធ្វើទេ លុះពិចារណាដូច្នេះហើយ ក៏ញុាំងហិរិ សេចក្តីខ្មាសបាបឲ្យកើតឡើង មិនធ្វើនូវបាបកម្មដូច្នេះឈ្មោះថា "ព្រោះពិចារណាសូរភាព" ។

ពាក្យថា "ព្រោះពិចារណាពាហុសច្ចៈ" សេចក្តីថា ភាពនៃបុគ្គលអ្នកចេះដឹងច្រើន, អ្នកស្ទាត់ជំនាញច្រើន ហៅថា ពាហុសច្ចៈ ។ បុគ្គលអ្នកមានពាហុសច្ចៈ កាលបើជួបប្រទះបាបកម្មដែលខ្លួនល្មមធ្វើបានហើយពិចារណាថា អំពើដ៏លាមកនេះ អាត្មាអញជាអ្នកចេះដឹងច្រើនជាអ្នកស្ទាត់ជំនាញច្រើនមិនគួរធ្វើទេ លុះពិចារណាដូច្នេះហើយ ក៏ញុាំងហិរិ សេចក្តីខ្មាសបាបឲ្យកើតមានឡើង ដូច្នេះឈ្មោះថា "ព្រោះពិចារណាពាហុសច្ចៈ" ។

ហិរិ សេចក្តីខ្មាសបាបជាអជ្ឈត្តកសមុដ្ឋាន (មានហេតុខាងក្នុងជាសមុដ្ឋាន) ព្រោះពិចារណាហេតុ ៤ យ៉ាង ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ហិរិ ឈ្មោះថា ជិគុច្ឆនលក្ខណៈ (មានការខ្ពើមបាបជាលក្ខណៈ) ឬជាសប្បតិស្សវ-លក្ខណៈ (មានការជឿស្តាប់ជាលក្ខណៈ) ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ហិរិ ជាអករណរសៈ (មានការមិនធ្វើបាបជាកិច្ច)

ហិរិ ជាសង្កោចនប្បច្ចុបដ្ឋាន មានការរួញរអាក្នុងការធ្វើបាបមានបាណាតិបាតជាដើមជាផល

ហិរិ ជាអត្តគារវបដ្ឋាន (មានការគោរពខ្លួន) គឺប្រារព្ធយកខ្លួនជាធំហើយមិនធ្វើនូវបាបទាំងឡាយជាហេតុ ។

ឱត្តប្បៈ សេចក្តីខ្លាចបាប ជាពហិទ្ធាសមុដ្ឋាន (មានហេតុខាងក្រៅជាសមុដ្ឋាន) សេចក្តីថា បុគ្គលកាលជួបប្រទះនឹងបាបកម្មដែលខ្លួនល្មមធ្វើបាន ហើយគិតក្រែងរអែងហេតុខាងក្រៅថា បើអ្នកនឹងធ្វើនូវបាបកម្ម អ្នកមុខជានឹងដល់នូវសេចក្តីតិះដៀល ក្នុងចំណោមបរិសទ្យទាំងបួនចំពូកជាពុំខាន ហើយពិចារណាថាៈ អ្នកចេះដឹងទាំងឡាយនឹងតិះដៀលអ្នកដូចជាបុគ្គលមានអនាម័យ រមែងស្អប់ខ្ពើមនូវវត្ថុមិនស្អាតស្មោកគ្រោកដូច្នោះ អ្នកឯងត្រូវលោកអ្នកមានសីលទាំងឡាយ ចៀសវាងហើយនឹងធ្វើដូចម្តេចកើត? លុះពិចារណាដូច្នេះហើយ ក៏មិនហ៊ានធ្វើបាបកម្មមានបាណាតិបាតជាដើម ។

ឱត្តប្បៈ ជាលោកាធិបតេយ្យ (មានលោកជាធំ) សេចក្តីថា កុលបុត្រខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ប្រារព្ធយកលោកជាអធិបតី គឺយកអ្នកដទៃឲ្យជាធំថា លោកសន្និវាសនេះ ធំណាស់សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ អ្នកមានឫទ្ធិ មានចក្ខុទិព្វ ដឹងចិត្តរបស់អ្នកដទៃ តែងមាននៅក្នុងលោកសន្និវាសដ៏ធំនេះឯង ។ ពួកលោកទាំងនោះ មើលឆ្ងាយក៏បាន ជិតក៏បាន ដឹងចិត្តដោយចិត្តបាន ។ បើពួកលោកដឹងអញហើយ មុខជានិយាយនឹងគ្នាលោក យ៉ាងនេះថា "នៃលោកដ៏ចម្រើនទាំងឡាយ! លោកចូរមើលកុលបុត្រនេះ ចេញចាកផ្ទះមកបួសដោយសទ្ធា ហើយនៅតែប្រឡាក់ប្រឡូស ដោយអកុសលដ៏លាមកទាំងឡាយទៀត" ។ ពួកទេវតាអ្នកមានឫទ្ធិ មានចក្ខុទិព្វ ដឹងចិត្តរបស់ដទៃតែងមាននៅប្រាកដក្នុងលោក ពួកទេវតាទាំងនោះ មើលឆ្ងាយក៏បាន គិតក៏បាន ដឹងចិត្តដោយចិត្តក៏បាន, បើពួកលោកដឹងអញហើយ មុខជានិយាយនឹងគ្នាលោកយ៉ាងនេះថា "នៃលោកដ៏ចម្រើនទាំងឡាយ! លោកចូរមើលកុលបុត្រនេះ ចេញចាកផ្ទះមកបួសដោយសទ្ធា ហើយនៅតែច្របូកច្របល់ដោយអកុសលដ៏លាមកទាំងឡាយទៀត" ។ លុះពិចារណាដូច្នេះហើយ ក៏លះអកុសលចេញ ហើយចម្រើននូវកុសលឲ្យកើតឡើង លុះកម្មមានទោសចេញ ញ៉ាំងមិនមានទោសឲ្យចម្រើនឡើង យ៉ាងនេះឈ្មោះថា រក្សាខ្លួនឲ្យបរិសុទ្ធ ។

ឱត្តប្បៈ ឈ្មោះថា ជាលោកាធបិតេយ្យ (មានលោកជាធំ) ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។

ឱត្តប្បៈ ឈ្មោះថា ភយសភាវសណ្ឋិតៈ (តាំងនៅដោយសភាពគឺសេចក្តីតក់ស្លុតភ័យក្នុងអបាយ) ហើយមិនហ៊ានធ្វើបាប ព្រោះខ្លាចអបាបនោះ ដូចជាបុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញាមិនហ៊ានចាប់ដុំដែកក្តៅ ដែលភ្លើងកំពុងឆេះរន្ទាលច្រាលឆ្អៅ ព្រោះខ្លាចរលាកដូច្នោះ ។

ឱត្តប្បៈ តាំងនៅដោយសភាពគឺសេចក្តីខ្លាចបាប ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ឱត្តប្បៈ ជាឱត្តាសលក្ខណៈ (មានសេចក្តីតក់ស្លុត) ចំពោះអំពើបាបជាលក្ខណៈ ឬជា វជ្ជភិរុកភយទស្សាវិលក្ខណៈ (មានការខ្លាចទោស និងឃើញភ័យជាលក្ខណៈ) មាន ៤ យ៉ាងគឺ

១- **អត្តានុវាទភយ** ខ្លាចខ្លួនឯង តិះដៀលខ្លួនឯងបាន,

២- **បរានុវាទភយ** ខ្លាចបុគ្គលដទៃ តិះដៀលខ្លួនឯងបាន,

៣- **ទណ្ឌភយ** ខ្លាចព្រះរាជអាជ្ញា,

៤- **ទុគ្គតិភយ** ខ្លាចភ័យក្នុងទុគ្គតិ ។

ឱត្តប្បៈ ឈ្មោះថា ឧត្តាសលក្ខណៈ (មានការតក់ស្លុតខ្លាចបាបជាលក្ខណៈ) ឬជាវជ្ជភិរុកភយទស្សាវិលក្ខណៈ (មានការខ្លាចទោស ឬឃើញភ័យ) ក្នុងហេតុខាងក្រៅ ៤ យ៉ាង មិនហ៊ានធ្វើបាបជាលក្ខណៈ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ឱត្តប្បៈ ជាអករណរសៈ មានការមិនធ្វើបាបជាកិច្ច ។

ឱត្តប្បៈ ជាសង្កោចចនប្បច្ចុដ្ឋាន មានអាការក្រែងរអែងក្នុងការធ្វើបាបជាផល ។

ឱត្តប្បៈ ជាបគោរវបទដ្ឋាន (មានការគោរពកោតក្រែងបុគ្គលដទៃ) ហើយមិនហ៊ានធ្វើបាបជាហេតុ ។

ហិរិ និង ឱត្តប្បៈ ទាំងពីរនេះ ជាធម៌គ្រប់គ្រងរក្សាបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តសន្សំនូវធម៌ ឲ្យបានទទួលនូវសេចក្តីសុខចម្រើន មិនឲ្យមានសេចក្តីទុក្ខ វិនាស អន្តរាយ ។ ជាធម៌មានគុណប្រាកដក្នុងការវៀរចាកបាប រីឯបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ទាំងពីរប្រការនេះ នឹងបានឈ្មោះថា ជាអ្នកមានអំពើល្អ នឹងឈ្មោះថា ជាមនុស្សធម៌ ជាអំពើឲ្យអភ័យដល់ជីវិត, ទ្រព្យសម្បត្តិទីកន្លែង និងទឹកដីរបស់អ្នកដទៃ ឈ្មោះថា ជាអំពើនាំមកនូវសេចក្តីសុខចម្រើន ដល់អ្នកដទៃផង ដល់ខ្លួនឯងផង តាំងពីមានជីវិតរស់នៅ លុះស្លាប់ទៅរមែងមិនទៅកាន់ទុគ្គតិឡើយ ។

ហេតុនេះហើយ បានជាព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សរសើរអំពីអានិសង្សនៃបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ ដូចមានក្នុងគម្ពីរធម្មបទ ខុទ្ទកនិកាយត្រង់យមកវគ្គថាៈ

ធម្មោ ហវេ រក្ខតិ ធម្មចារឹ ធម្មោ សុចិណ្ណោ សុខមាវហាតិ

ឯសានិសំសោ ធម្មេ សុចិណ្ណេ ន ទុគ្គតឹ គច្ឆតិ ធម្មចារី ។

ធម៌ហ្នឹងឯង រមែងរក្សាបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ ធម៌ដែលបុគ្គលសន្សំហើយ រមែងនាំមកនូវសេចក្តីសុខ កាលបើបុគ្គលសន្សំធម៌ដោយប្រពៃហើយ រមែងបាននូវអានិសង្សបែបនេះ មិនខាន បុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ រមែងមិនទៅកាន់ទុគ្គតិឡើយ ។

ធម៌ទាំងពីរប្រការគឺៈ ហិរិនឹងឱត្តប្បៈនេះ រមែងឃុំគ្រងរក្សាលោក (គឺពួកសត្ត) អ្នកប្រព្រឹត្ត ឲ្យជាគណៈ ជាក្រុម នៅជាសុខសប្បាយ ដូចជាមាតាបិតារក្សាបុត្តធីតាឲ្យបានសេចក្តីសុខ វៀរមិនឲ្យបៀតបៀនគ្នានឹងគ្នាដូច្នោះ ។

មែនពិត មនុស្សក្នុងលោកនេះ ដែលហ៊ានប្រព្រឹត្តឈ្លានពានមានការកាប់សម្លាប់គ្នា លួចប្លន់ឆក់ដណ្តើមទ្រព្យសម្បត្តិទីកន្លែង និងទឹកដីគ្នា ធ្វើគ្នានឹងគ្នាឲ្យវិនាសអន្តរាយដោយប្រការផ្សេងៗ ជាច្រើនបែបច្រើនយ៉ាងនោះ ក៏ព្រោះតែគ្មានធម៌ពីរប្រការនេះ សម្រាប់គ្រប់គ្រងថែរក្សា ។ ដូច្នេះ បើជនទាំងឡាយក្នុងលោកសន្និវាស មានធម៌ពីរប្រការនេះ គ្រប់គ្រងរក្សាហើយ មុខជាមិនមានការបៀតបៀនគ្នាឡើយ ។ អាស្រ័យការមិនបៀតបៀនគ្នានេះ

សេចក្តីសុខ ក៏នឹងកើតមានឡើងជាប្រាកដ សមនឹងពុទ្ធឱទានថា **អព្យាបជ្ឈំ សុខំ លោកេ** ការមិនបៀតបៀនគ្នា ជាសុខ ក្នុងលោក ។

អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ តែងឃើញធម៌ខ្មៅ គឺ អហិរិកៈ និង អនោត្តប្បៈថាជា (អំពើដ៏លាមក) ទើបមានធម៌សគឺ ហិរិ និង ឱត្តប្បៈ ស្អប់ខ្ពើមអំពើទាំងនេះ ដូចជាគេខ្ពើមខ្លាចពស់អាសិរពិសដែលពេនត្រាំក្នុងលាមក ។

ម៉្យាងវិញទៀត លោកទាំងឡាយមានមាតា-ម្តាយមីង-ម្តាយធំ និង ភរិយារបស់អាចារ្យជាដើម បើធម៌ទាំងពីរនេះ មិនរក្សានូវលោកទេ លោកទាំងឡាយនោះ ក៏មិនប្រាកដថាជាអ្វីក្នុងលោកនេះដែរ គឺមុខជានឹងដល់នូវការច្របូកច្របល់ ដូចសត្វតិរច្ឆានជាពុំខាន ។

សមដូចពុទ្ធភាសិតថាៈ

ទ្វេមេ ភិក្ខវេ សុក្កា ធម្មា លោកំ បាលេន្តិ ។ កតមេ ទ្វេ ។ ហិរិ ច ឱត្តប្បំ ច ។ ឥមេ ខោ ភិក្ខវេ ទ្វេ សុក្កា ធម្មា លោកំ ន បាលេយ្យុំ ន យិធ បញ្ញាយេថ មាតាតិ វា មាតុឆ្ឆាតិ វា មាតុលានីតិ វា អាចរិយភរិយាតិ វា គរូនំ ទារាតិ វា សម្ភេទំ លោកោ អគមិស្ស យថា អជេឡកា កុក្កុដសូករា សោណសិគាលា ។

“ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌សទាំងពីរនេះ តែងរក្សានូវលោក ។ ធម៌សទាំងពីរនេះ តើដូចម្តេច? ធម៌សទាំងពីរនោះគឺ ហិរិ ១ ឱត្តប្បៈ ១ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ (បើ) ធម៌សទាំងពីរនេះមិនរក្សានូវលោកទេ លោកគឺមាតាក្តី ម្តាយមីងក្តី ម្តាយធំក្តី ភរិយារបស់អាចារ្យក្តី ប្រពន្ធរបស់គ្រូក្តី ក៏មិនប្រាកដក្នុងលោកដែរ មុខជាដល់នូវសម្ភេទ (ការច្របូកច្របល់) ដូចជាសត្វតិរច្ឆានគឺ ពួកពពែ, ចៀម, មាន់, ជ្រូក, ឆ្កែ, និងចចកជាដើមពុំខាន” ។

ធម៌សពីរយ៉ាងគឺ ហិរិ និង ឱត្តប្បៈ នេះ ជាឫសគល់នៃកុសលធម៌ទាំងពួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ មានកាមាវចរភូមិជាដើម ជាធម៌ឃុំគ្រងរក្សាលោកឲ្យបានសន្តិភាព មិនឲ្យប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតមានការកាប់សម្លាប់គ្នាជាដើម ទើបឈ្មោះថា “លោកបាលធម៌” ដូច្នេះ ។

ក្នុងទេវធម្មជាតកថាៈ

សាធុជនទាំងឡាយអ្នកប្រកបដោយហិរិ និងឱត្តប្បៈ អ្នកតម្កល់នៅមាំក្នុងធម៌ស អ្នកស្ងប់រម្ងាប់អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយមានព្រះពុទ្ធជាដើមហៅថា“អ្នកទ្រទ្រង់នូវទេវធម៌ក្នុងលោក”។

ពណ៌នាអំពីលោកបាលធម៌ ចប់តែប៉ុណ្ណោះ **ឯវំ** ។